

AVRUPA BİRLİĞİNE ADAY OLAN ÜLKELERDE ORMANCILIK ALANINDA VERİLEN YARDIM VE DESTEKLER

Serkan AY

Orman Mühendisi, SDU, Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi, Özgürlük Mah. 2660 Sok. Çakar Apt. No: 8/2 ANTALYA

Özet

Avrupa Birliği, Avrupa kıtasında bulunan ülkelerin kendi aralarındaki ekonomik ve kültürel bütünleşmeyi amaçlayan bir işbirliği antlaşmasıdır. Bu antlaşma üyelere büyük ayrıcalıklar sunmaktadır. Ülkemizde, bu birliğe katılmak için uzun süredir çalışılmaktadır. Özellikle, ekonomik olarak halkı rahatlatması ve refah seviyesini arttırması ülkemiz açısından çekici gelmektedir. Üye ülkelerin gelişmelerinin teşvik edilmesi, yardımlarda bulunulması göz ardı edilebilecek gibi değildir. Türkiye’de bu avantajları kendisi için olumlu şekilde değerlendirmek istemektedir. Ancak, diğer aday ülkelere, Türkiye’ye nazaran daha geniş ve daha çok destek verilmesi dikkat çekmektedir.

AB, kendi üyelerine ve aday olan ülkelere çeşitli fonlar, programlar ve anlaşmalar aracılığı ile yardım ve destek vermektedir. AB tarafından verilen yardım ve destekler arasında mali destekler ön plana çıkmasına karşılık, eğitim-öğretim konusunda da bu yardım ve destekler önemli yer tutmaktadır. Bunun için deneyimli ve bilgili eğiticiler tarafından eğitim verilmesi ya da bu kişilerin sorunlu ülkelere gönderilmesi şeklinde olmaktadır. Ormanlık alanında, bu desteklerle çevre sorunlarının giderilmesi, orman varlığının artırılması, su kaynaklarının korunması, erozyonun engellenmesi, modern ormancılığa geçilmesi, insan sağlığı, estetik etkisi, iklim değişikliği ve son zamanlarda iyice kendisini ön plana çıkaran küresel ısınmanın önüne geçmek için çalışmalar yapılması ve bu çalışmaların geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Ayrıca en büyük sorunlardan biri olan kırsal kalkınmanın gerçekleştirilmesi sağlanmaya çalışılmıştır. Son zamanlarda küresel ısınmanın etkilerinin anlaşılması ve gelecekte daha da tehlikeli hale gelmesini engellemek için tedbirler alınmaya başlamıştır. Bu tedbirler içerisinde AB’nin etkinlikleri de önemli yer tutmaktadır. Bu etkinliklerin en önemlisi Kyoto Protokolü’dür. Yapılan bu anlaşma gereğince belli bir dönem içerisinde ülkeler ormancılık adına bazı taahhütlerde bulunmuşlardır.

Bu bildiriye, Avrupa Birliğine aday olan ülkelere verilen yardım ve destekler konusu içerisindeki Ormanlık sektörü incelenmiş, özellikle aday ülkeler arasında bulunan Türkiye’nin durumu ortaya konulmaya çalışılmıştır. Böylece bu çalışmanın, konuya yönelik olarak yapılacak araştırmalar için bir yol gösterici ve öncü olması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türkiye, ormancılık, yardım ve destekler

Helps and Supports by the European Union to Candidate Countries in terms of Forestry

Abstract

European Union is a cooperation treaty targeting at the integration of the countries in the continent of Europe in terms of economic and cultural bonds. This treaty offers great privileges to its signees. Turkey is also striving for accessing this treaty. It is particularly significant for Turkey to be a member of this union especially on economic grounds. It cannot be ignored that the Union encourages developments of the member countries as well as the fact that it also provide supports for this sake. Turkey would like to evaluate these advantages in a positive course. However, it draws attention that other candidate countries are provided with many more supports in this regard when compared to Turkey.

EU provides funds, programs and agreements to candidate countries. These supports are generally given in financial fields although the Union makes remarkable contributions to the educational system of candidate countries. Experienced and knowledgeable educators and trainers are sent to these countries and students are provided with the facilities to be education in the Union’s schools and universities. The

framework of the supports given in the field of forestry includes the alleviation of forestry-related problems, increasing forest fields, protection of water resources, prevention of erosion, spreading modern forestry as well as human health, esthetical effects, climate changes and prevention of global warming which has recently been one of the main problems of the forestry sector. Furthermore, rural development which is one of most important issues is targeted. New measures are to be taken because of the global warming which has been strengthening its effects recently. The activities of the EU are dominant and effective among these measures. The most significant one is Kyoto Protocol. In accordance with the agreement, signing countries made certain commitments in the field of forestry.

This paper examined the forestry sector within the scope of the helps and supports by the European Union to candidate countries and Turkey's condition with this regard was aimed to be elaborated. Therefore, the purpose of this paper is to be guiding and pioneering for similar studies to be conducted on this issue.

Keywords: Turkey, forestry, helps and supports

1. Giriş

Türkiye için, Avrupa Birliği ile bütünleşme, dünya katma değerinden daha fazla pay alma, ekonomik olarak daha büyük bir güç haline gelme, makro ekonomik istikrarı sağlama, gelişmiş ülkeler seviyesine ulaşmak gibi tüm hedefler aslında AB tam üyeliği için gereken Kopenhag Kriterleri ile birebir örtüşmektedir. Tam üyeliği hızlandıracak büyük bir şans mevcuttur. Başka bir deyişle, Türkiye'nin AB üyeliği için atacağı her adım, bu hedeflere ulaşılmasına yardımcı olacaktır. Kopenhag zirvesinde öngörülen tüm siyasi, ekonomik ve üyelik için gerekli tüm şartlar; demokrasi, insan hakları ve hukukun üstünlüğü gibi şartların yerine getirilmesine bağlıdır. Türkiye'nin ekonomik kriterleri uygulama konusundaki gelişimi yadsınamaz bir gerçektir. Makroekonomik dengesizlikler sürmesine karşın, düzgün işleyen bir piyasa ekonomisine ulaşma yolunda olumlu gelişmeler rahatça gözlenebilir. Ayrıca, makro ekonomik istikrara ulaşmak için başlatılan sürece ve reformlara net bir şekilde uyulduğu çok açık gözlenmektedir. AB üyeliğinde temel koşulun taraflar arasındaki gümrük birliği olduğunu ve Türkiye'nin bunu hâlihazırda yerine getirdiği düşünüldüğünde, üyeliğin AB-Türkiye arasındaki ticaretin hacmi ve yapısında önemli değişikliklere yol açmayacağı söylenebilir. Türkiye'nin önündeki problemler gümrük birliğinden ziyade, makro ekonomik istikrar, sanayinin yapısı, iç talep ve ihracata dönük üretim potansiyeli konularındır.

2. Materyal ve Yöntem

Günümüzde, özellikle ülkemiz açısından önemli bir konu haline gelen Avrupa Birliği'ne tam üyelik sürecinin ormancılık açısından seyri ve bu yönde yapılan yardım ve desteklerin incelenmesi ve araştırılması eksik bir nokta olduğu düşünülerek bu çalışma hazırlanmıştır. Avrupa Birliği üyelerine ve aday olan ülkelere çeşitli şekillerde yardım ve destekler verilmektedir. Tüm bunlar birliğin önde gelen ülkelerinin diğer ülkelerin gelişmişliğini arttırmak için giriştikleri bir eylemdir. Gelişmiş olan üyeler geri kalmış olanları kendi seviyelerine yaklaştırmak, güvenliğini arttırmak ve diğer çıkarlarını korumak için bu türlü yardım ve desteklerde bulunmaktadırlar. Bunlar içerisinde ormancılık ve kırsal kalkınmanın sağlanması açısından Türkiye'nin kat edeceği çok yol vardır. Tüm bu etkinliklerin yerine getirilmesi için ülkemizin daha fazla çalışması gerektiği açıktır. Bu araştırma, konu hakkındaki bilgilerin az, dağınık ve yetersizliğine olmasına rağmen, ülkemizin durumunu ve verilen kaynakları ortaya koyarak diğer araştırmacılara bir yol gösterici olması için çeşitli internet kaynaklarının taranması ve konuyla ilgili materyaller incelenmesi suretiyle elde edilen bilgilerin sunulması şeklinde oluşturulmuştur.

3. Bulgular

AB'nin Aralık 1999'daki Helsinki Zirvesi'nde Türkiye'nin öteki aday ülkelerle eşit koşullarda topluluğa aday ülke olarak ilan ve kabul edilmesiyle birlikte, Türkiye-AB ilişkilerinde yeni bir

döneme girilmiştir. Zirve kararlarına göre, Türkiye öteki aday ülkeler gibi “Katılım Öncesi Strateji”den yararlanacaktır. Böylece Türkiye, topluluk programları ve ajansları ile aday ülkeler ve topluluk arasında katılım çerçevesinde yapılacak toplantılara katılma olanağına sahip olacaktır. Zirve Sonuç Bildirisi ’nde, Türkiye için bir “Katılım Ortaklığı Belgesi” hazırlanması ve Türkiye’nin de bu belgeye paralel nitelikte, başta Kopenhag Kriterlerine uyum olmak üzere AB müktesebatının üstlenilmesine ilişkin bir Ulusal Program hazırlanması öngörülmüştür. Ayrıca, Komisyon’dan Türkiye için katılım öncesi mali yardımlara ilişkin tüm AB kaynaklarının eşgüdümüyle ilgili tek bir çerçeve hazırlanması istenmiştir.

Katılım Ortaklığı’nın hukuki temelini oluşturacak ve Türkiye’ye yapılacak hibe yardımlarının kullanımını kolaylaştıracak Çerçeve Yönetmelik 26 Şubat 2001 tarihinde Konsey’de onaylanmıştır. Katılım Öncesi Strateji’nin en önemli aracı olan Katılım Ortaklığı Belgesi ise 8 Mart 2001 tarihinde Konsey’de onaylanmıştır. Belge, kısa ve orta vadeli öncelikleri, ara hedefleri ve siyasi ve ekonomik ölçütler ışığında katılım hazırlıklarının hangi koşullar altında gerçekleşeceğini ve üye devletin topluluk müktesebatını üstlenme, uygulama ve hayata geçirmeye yönelik yükümlülüklerini tanımlamaktadır.

Katılım Ortaklığı Belgesi ve Çerçeve Yönetmeliğin 2001 yılı başlarında onaylanmasının ardından, Türkiye, AB müktesebatının üstlenilmesine ilişkin Ulusal Programı 26 Mart 2001 tarihinde Komisyon’a iletmıştır. Ulusal Programda, topluluk müktesebatına uyum sağlanması için Türk mevzuatında gereken değişiklikler ve yenilikler; söz konusu uyum için gerekli finansman ve insan kaynakları; gerçekleştirilecek kurumsal ve idari reformlar; Katılım Ortaklığı Belgesi’nde yer alan önceliklerin yanı sıra, Türkiye’nin uyum için gerekli gördüğü kendi öncelikleri ve bu önceliklerin yerine getirilmesi için düzenlenmiş takvimler yer almaktadır.

Türkiye-AB İlişkileri açısından bir dönüm noktası da 12–13 Aralık 2002 günlü Kopenhag zirvesidir. Ülke adına bu olgu iki boyutta irdelenebilir. İlki, katılım müzakerelerinin başlatılması için alınacak kararın 2004 yılı Aralık ayına bırakılmış ve bunun siyasi kriterlere uyumda gösterilecek başarıya bağlanmış olmasıdır. İkincisi ise taraflar arasında anlaşma sağlansın ya da sağlanmasın, Güney Kıbrıs ’ın diğer 9 aday ülke ile birlikte 1 Mayıs 2004 gününde AB üyeliğinin onaylanmasıdır.

AB’ye uyum konusunda her alanda yoğun çalışmaların sürdürülmesi, bu bağlamda, yeni yasaların çıkarılması, bazı yasalarda değişikliğe gidilmesi, çok sayıda idari düzenleme kaçınılmazdır. 2004 yılında düzenlenen ilerleme raporu ve yılsonunda gerçekleştirilecek zirve toplantısı ışığında ülkemiz ile AB arasındaki tam üyelik için karar alınması durumunda ne olursa olsun, 10 aday ülkenin katılım müzakerelerini tamamlama sürecine bakıldığında 2010 yılının en erken tarih olacağı öngörülmektedir. Bu süreçte 10 aday ülkeye göre ülkemizin avantajı uygun yasaların 2007 yılında büyük ölçüde tamamlanması düşünülebilir. Buna karşın dezavantajı ise aday ülkelere yasal çerçevede sağlanan önemli maddi ve teknik yardımların bugüne dek Türkiye’ye benzer ölçüde verilmeyişidir. Gümrük Birliği (GB) sonrasında geçen yıllara bakıldığında ithalatımızın ihracattan hızlı arttığı gözlenmekle birlikte, ithalattaki artışın iç ve dış makro ekonomik gelişmelere bağlı seyir izlediği, özellikle ekonominin daraldığı dönemlerde ithalatta paralel düşüşlerin yaşandığı, ekonomik büyümenin canlandığı dönemlerde ise ithalatta paralel gelişmelerin olduğu görülmektedir. Bu durum esasen Türkiye’nin ithalatının üretim ve ihracata dönük ara ve yatırım mallarından oluşmasının bir sonucudur.

AB üyesi 15 ülke (*Avusturya, Belçika, Danimarka, Finlandiya, Fransa, Almanya, Yunanistan, İrlanda, İtalya, Lüksemburg, Hollanda, Portekiz, İspanya, İsveç, İngiltere*) 10 adayın (*Çek Cumhuriyeti, Estonya, Kıbrıs Rum Kesimi, Letonya, Litvanya, Macaristan, Malta, Polonya, Slovakya ve Slovenya*) 2004 yılında katılımıyla 25 olmuştur. Romanya ve Bulgaristan’ın 2007 yılında AB’ne dâhil edilmesi kararlaştırılmıştır. Tek Pazarın aday ülkeleri içine alacak şekilde genişlemesi yatırımları ve ekonominin ölçeğini arttıracak olması ve rekabet gücünü de yükselteceğinden yeni üyelerin sanayilerinde yeniden yapılanma ile birlikte yatırımların artması

ve ölçek ekonomisine geçişi beraberinde getirecektir. Bu nedenle ekonomide ciddi bir büyüme ile birlikte artan üretimin ticaret üzerinde de olumlu yansımaları olacaktır.

Tek pazarın serbestleşmesinin tamamlanması, üyelerin ortak hedefler için ekonomik ve sosyal politikalarının eşgüdümünün sağlanması hedefi gerçekleştirmede önemli adımlardır. Rekabet gücü ve yenilik için yapısal reform sürecini hızlandırarak ve iç pazarı bütünleştirerek bilgiye dayalı bir ekonomiye ve topluma geçişi hazırlamak; Avrupa sosyal modelini modernleştirmek, insanlara yatırım ve toplumsal dışlanmaya karşı mücadele etmek; uygun makroekonomik politika bileşimi uygulayarak sağlıklı bir ekonomik görünüm ve olumlu büyüme perspektiflerini sürdürmektir.

Avrupa Birliği'nin daha önceden sunduğu katılım öncesi mali yardımları 5 başlık altında toplanmaktadır;

PHARE - Poland and Hungary: Assistance for Restructuring their Economies: Merkez ve Doğu Avrupa ülkelerinin ekonomilerini yeniden yapılandırma çabalarını desteklemek amacıyla 1989 yılında oluşturulmuştur. Başlangıçta yalnızca Polonya ve Macaristan'a yönelik olan program, zaman içerisinde 13 ülkeyi (Arnavutluk, Bosna-Hersek, Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Estonya, Letonya, Litvanya, Makedonya, Macaristan, Polonya, Romanya, Slovakya, Slovenya) kapsayacak biçimde genişletilmiştir. Bu program kapsamında kurumsal kapasite ve ekonomik ve sosyal uyum alanları desteklenmiştir.

ISPA - Instrument for Structural Policies for Pre-Accession: Doğu Avrupa'daki Aday Ülkelerin, Topluluğun özellikle taşımacılık ve çevre alanlarındaki altyapı standartlarına uyumunu sağlamayı amaçlamıştır. Bu çerçevede ISPA, büyük çevre ve taşımacılık alanı altyapı projelerini finanse edilmiştir.

SAPARD - Special Accession Programme for Agriculture & Rural Development: Tarım ve kırsal kalkınmaya yönelik özel bir katılım programıdır. Doğu Avrupa'da bulunan Aday Ülkelerin, tarım sektörü ile kırsal bölgelerin yapısal uyumunu gerçekleştirirken Ortak Tarım Politikası ile ilgili Topluluk müktesebatını uygularken karşılaştıkları problemleri çözmelerine yardımcı olmayı amaçlamıştır.

CARDS - Community Assistance for Reconstruction, Development and Stabilization: Bu program kapsamında Batı Balkan Ülkeleri (Hırvatistan, Bosna Hersek, Arnavutluk, Makedonya, Sırbistan ve Karadağ) finansal olarak desteklenmiştir. CARDS programı söz konusu ülkelerin politik ve ekonomik gelişmelerinin gerçekleştirilmesi ve kurumsal kapasitelerinin artırılmasını amaçlamıştır.

Türkiye İçin Katılım Öncesi Yardım: Türkiye'nin 1999 yılında Avrupa Birliği'ne aday ülke ilan edilmesinden sonra ülkemize çeşitli kaynaklar vasıtasıyla sağlanan yardımlar tek bütçe altında toplanmıştır. 2002 -2006 yılları arasında programlanan bu yardımlardan, sadece AB'ye uyum amacıyla tanımlanan projeler yararlanabilmiştir. Bu dönemde müktesebat uyumu, müktesebat uyumu için gerekli idari kapasite oluşturulması ve bunun için gerekli yatırım ihtiyacı ve ekonomik ve sosyal uyum konularındaki projeler finanse edilmiştir. 2007–2013 döneminde Avrupa Birliği bu beş başlık altında aday ve potansiyel aday ülkelere verdiği bu mali yardımları IPA ile tek bir çerçevede toplamıştır.

Avrupa Birliği, 1992 yılında Brezilya'nın Rio de Janerio kentinde toplanan Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı'nda sürdürülebilir kalkınmanın küresel çerçevesini oluşturan Gündem 21'i onaylamıştır. Sürdürülebilir kalkınma, bu tarihten itibaren, Birliğin hem Avrupa'da hem de dünya ölçeğindeki siyasi öncelikleri arasında ön sıralara yerleşmiştir. Birlik bu çerçevede 1992–2000 yıllarını kapsayan 'sürdürülebilirliğe doğru' başlıklı 5. Çevre Eylem Programı'nı Gündem 21'e paralel olarak geliştirmiştir. Avrupa Birliği'nin sürdürülebilir kalkınma eylemlerinin 6 ögesi şunlardır: (1) Çevresel kaygıların diğer politika alanları ile

bütünleştirilmesi, (2) AB, üye ülkeler, iş dünyası ve kamuoyu arasında ortaklık ve sorumluluk paylaşımı, (3) Çevre politikası araçlarının kapsamının vergiler, sübvansiyonlar ve gönüllü anlaşmaları da içerecek şekilde genişletilmesi, (4) Tüketim ve üretim kalıplarının değiştirilmesi, (5) Mevzuatın uygulanması ve yaptırıma sahip olması, (6) Gündem 21 ve 5. Çevre Eylem Programı çerçevesinde uluslararası işbirliği yapılması, şeklindedir. Çevreyi tahrip edebilecek ve doğal kaynakları azaltabilecek beş temel sektör olarak görülen endüstri, enerji, tarım ve ormancılık, ulaşım ve turizm alanlarında AB, bir dizi faaliyet yürütmektedir.

Tarım ve Ormancılık: Daha fazla verim elde edebilmek için kullanılan entansif tarım yöntemleri ve tarımın sanayileşmesi, bir yandan içme suyu kalitesini tehdit ederken diğer yandan da Avrupa kuş ve hayvan nüfusunun, bitkilerin, doğa örtüsünün ve ormanların çeşitliliğini azaltmaktadır. AB Ortak Tarım Politikası'nın uygulamaya koyulduğu ilk yıllara göre son zamanlarda, tarım politikalarının çevrenin gerekleri ile bağdaştırılmasının gerekli olduğu yönünde bir anlayış oluşmuştur. Avrupa'da önemli bir sorun haline gelen çevre tahribatı, çevre dostu tarımsal üretim tekniklerinin özendirilmesi ve orman alanlarının yeniden kazanılmasıyla azaltılmaya çalışılmaktadır. Topluluk, 5. Çevre Eylem Programı ile 1995 yılında yapılan bir düzenlemeyle çevre konularını OTP'nin kapsamına almıştır. Bu program ile kimyasal maddelerin kullanımının sınırlandırılması ve organik tarım faaliyetlerinin desteklenmesi öngörülmüş, entansif tarımdan kaba tarıma geçilmesi hedeflenmiştir.

Mali Yardımlar: Topluluğun çevre politikasının temel unsurlarından biri olan 'kirleten öder ilkesi'ne rağmen, üye ülkelerin tümü kirletenlere çevre kirliliğinin önlenmesine yönelik uygulamalarda kullanılmak üzere mali yardım sağlamaktadır. En önemli vergi indirimleri, sübvansiyonlar ve düşük faizli krediler olan bu yardımlar, çevreyi kirletenlerin kirliliği engellemeye yönelik yatırımlarının finansmanına katkıda bulunmak amacıyla oluşturulmaktadır. Bu yardımlar; yatırıma yönelik yardımlar, yatay destek mekanizmalarının geliştirilmesine yönelik yardımlar, işletme yardımları ve çevre dostu ürünlerin kullanılmasına yönelik yardımlar şeklinde olabilmektedir.

AB'nin Ortak Çevre Politikası, temelde çevre kirliliğinin bedelinin kirletene ödetilmesi üzerine kurulmuştur. Ancak bölgeler arası farklılıkların yoğun olduğu ve ilgili sektörlerin mali sıkıntı içinde bulunduğu durumlarda, Birliğin çevreye ilişkin hedeflerinin gerçekleştirilmesi için Topluluk fonlarından katkı sağlanmaktadır. Bu çerçevede Birliğin Yapısal Fonları ve Uyum Fonu kapsamında çevre ile ilgili harcamaların karşılanacağı mali fonlar oluşturulmuştur. AB'nin çevreye yönelik mali destek mekanizmalarının en önemlisi, yalnızca çevre politikalarının geliştirilmesi ve uygulanması amacıyla oluşturulmuş bir araç olan LIFE programıdır.

LIFE (Çevre İçin Mali Araç): LIFE, sadece çevreye yönelik projelerin finansmanı amacıyla oluşturulan tek Topluluk mali aracıdır. LIFE programı 1992 yılında, Topluluğun çevre mevzuatı ve çevre politikalarının uygulanmasını desteklemek amacıyla uygulamaya koyulmuştur. LIFE, AB, aday ülkeler ile Akdeniz ve Baltık Denizi'ne kıyısı olan, yeni üye olan Orta ve Doğu Avrupa ülkeleri dışında, bazı ülkelerdeki çevreyle ilgili faaliyetleri finanse etmektedir. LIFE bütçesi, 1992–1995 yıllarını kapsayan LIFE I döneminde 400 milyon Euro, 1996–1999 yıllarını kapsayan LIFE II dönemi için ise 450 milyon Euro olmuştur. İçinde bulunduğumuz 2000–2004 yıllarını kapsayan LIFE III için ise ayrılan miktar 640 milyon Euro düzeyindedir. LIFE III 2005–2006 dönemine uzatılarak 317 milyon Euro bütçe ayrılmıştır. 1992–2002 yıllarını kapsayan dönemde LIFE tarafından finanse edilen proje sayısı 2060 olmuştur. LIFE programı kapsamında Çevre, Doğa ve Üçüncü Ülkeler olmak üzere her birinin farklı öncelikleri olan üç ayrı alanda mali destek sağlanmaktadır. Topluluk dışı ülkelerin LIFE-Çevre ve LIFE-Doğa'ya katılımları mali katkı yapmalarına bağlıdır.

LIFE-Doğa: Bu program altında, AB sınırları içindeki doğal yaşam alanları ile vahşi hayvan ve bitki örtüsünün korunmasına yönelik projeler desteklenmektedir. Projelerde Topluluk katkısı en fazla %50'dir. Projenin, korunması öncelikli doğal yaşam alanları ya da hayvan türlerine

yönelik olması gibi bazı istisnai durumlarda, bu oran %75'e kadar yükseltilebilmektedir. 1992 yılından bu yana 700 projeyi finanse eden LIFE-Doğa için, LIFE III döneminde 300 milyon Euro ayrılmıştır.

LIFE-Üçüncü Ülkeler: AB üyesi olmayan ülkelerde çevre yönetimine ilişkin idari yapıların oluşturulmasını desteklemek amacıyla, LIFE-Üçüncü Ülkeler kapsamında teknik yardım sağlanmaktadır. Ayrıca çevrenin korunmasına yönelik eylemler ve sürdürülebilir kalkınma amaçlı gösteri faaliyetleri de desteklenmektedir. Topluluk desteği teknik yardım içeriyorsa projenin kabul edilir maliyetinin tamamı, içermiyorsa %70'i finanse edilmektedir. Genelde ulusal idareler tarafından geliştirilen projelerin desteklendiği bu programa aralarında Türkiye'nin de bulunduğu toplam 19 MDAÜ, Baltık ve Akdeniz ülkesi katılmaktadır. 1992 yılından bu yana 161 projeyi finanse eden LIFE-Üçüncü Ülkeler için, LIFE III' ten 38 milyon Euro ayrılmıştır.

Avrupa Birliği, 26 Ağustos–4Eylül 2002 tarihlerinde Johannesburg'da yapılan Dünya Kalkınma Zirvesi'nden önce üye devletlerin Kyoto Protokolü'nü onay sürecini tamamlamalarını istenmiştir. Temmuz 2001 tarihli Bonn ve Kasım 2001 tarihli Marakes anlaşmalarıyla özellikle KP uygulama kurallarının belli olması üzerine, üye devletler onay işlemlerine başlamıştır. 31 Mayıs 2002 tarihinde 15 Üye Devletin onay işlemlerini tamamlamasıyla, AB, Protokolü onayladığını açıklamıştır. Tablo 1 'de üye devletlere ait yükümlülük oranları verilmiştir. Küresel sera gazı salımlarında ABD'den sonra ikinci sırada olan Topluluğun bu erken onaylaması ile zirve sırasında Protokolün kısa sürede yürürlüğe girmesi için diğer gelişmiş ülkelerin de harekete geçmesi ve planlandığı gibi 2002 yılında yürürlüğe girmesi hedeflenmiştir. Ancak, Johannesburg Dünya Zirvesi'nde bu hedefin 2003 yılında gerçekleştirilebileceği ortaya çıkmıştır.

Tablo 1. Üye Devletlerin KP Madde 4'e ve "yük paylaşım" anlaşmasına göre belirlenen yükümlülükleri.

Üye Devlet-Yükümlülük	(%)
Avusturya	-13
Belçika	-7,5
Danimarka	-21
Finlandiya	0
Fransa	0
Almanya	-21
Yunanistan	+25
İrlanda	+13
İtalya	-6,5
Lüksemburg	-28
Hollanda	-6
Portekiz	+27
İspanya	+15
İsveç	+4
İngiltere	-12,5
Toplam	-8

Avrupa Çevre Ajansı tarafından Nisan 2002'de hazırlanan Avrupa Topluluğu 1990–2000 Yıllık Sera Gazları Envanteri ve 2002 Envanter Raporu'nda "arazi kullanımı değişikliği ve ormancılık etkinliklerinden" (AKDO) kaynaklanan salınımlar ve salınım uzaklaştırmaları hariç, AB'nin toplam sera gazı salınımlarının 1990–2000 döneminde %3,5 oranında azaldığı belirtilmektedir. Tablo 1 'den de görüleceği üzere, AB, BM/İDÇS yükümlülüğü olan 2000 yılına kadar sera gazı

salınımlarını 1990 yılı düzeylerinde tutma konusunda başarılı olmuştur. KP' deki sera gazı salım hedefleri için ise doğru yolda ilerlediği görülmektedir

39 milyon hektar ile 25 üyeli AB'nin toplam tarım alanının %23'ü oranında tarım alanına sahip, toplam istihdamının %33'ü tarımda çalışan büyük bir ülke olan Türkiye'nin, hem etkili ve doğru politikalar izlemesi hem de tıpkı diğer aday ülkelerde olduğu gibi, sektörel sorunları giderip farklı yapıların uyumlaştırılmasına yönelik irade ortaya koyması, buna yönelik yönetsel ve finansal araçları devreye sokması gerekmektedir.

Oysa görülmektedir ki, AB bu anlamda tam tersi bir tutum izlemektedir. Müzakere Çerçeve Belgesi, tıpkı 17 Aralık 2004 tarihli Konsey Kararı'nda olduğu gibi, tarım sektörü, yapısal politikalar ve kişilerin serbest dolaşımına yönelik "uzun geçiş dönemleri", "derogasyonlar", "özel düzenlemeler" ve "kalıcı koruma hükümleri" getirilebileceğini; serbest dolaşım alanında üye devletlere azami rol verileceğini ifade etmektedir. Buna karşılık Türkiye'nin talep edebileceği geçici tedbirler bağlamında; geçiş dönemleri kısa ve az sayıda olacak, Birliğin kural ya da politikalarına bir değişiklik getirmeyecek, bunların sağlıklı işleyişini bozmayacak ve rekabete büyük ölçüde zarar vermeyecektir.

Nitekim 6 Ekim 2004 tarihli İlerleme Raporu ve Etki Değerlendirme Raporu'nda, halen AB'de uygulanan OTP'nin Türkiye'de uygulanması halinde, Doğrudan Gelir Desteği için 8 milyar Euro, Pazar önlemleri için 1 milyar Euro, Kırsal Kalkınma önlemleri için de 2,3 milyar Euro olmak üzere toplam 11,3 milyar Euro kaynak gerektiği ifade edilmekte, geçiş süresinin 2025'i aşması durumunda, hesabın değişeceği de ayrıca ifade edilmektedir. Buna karşılık Türkiye, ancak 3,3 katrilyon TL düzeyinde bütçesinden tarıma transfer yapabilmekte, başka bir deyişle AB düzeyinin 1/6'sı kadar kaynağı tarımına yönlendirebilmektedir.

Batı kaynaklı hesaplamalar, Türk tarımının AB'ye uyumunun, yılda 20 milyar Euro'nun üzerinde bir kaynağa gereksinim duyduğunu ortaya koymaktadır. Buna karşılık, böyle bir kaynağın tarıma ayrılması konusunda ne AB ne de mevcut Hükümet'in bir planının olmadığı açıktır. Ortaya konulan tablo, sürecin Türkiye için vahim sonuçlara gebe olduğunu ortaya koymaktadır. Öyle ki;

Gerekli mali yardım yapılmadan gerçekleştirilebilecek olası bir üyelikte, tarıma yönelik kalıcı derogasyonların kaldırılması halinde; AB Ortak Tarım Politikası'nın üç temel ilkesinden "Mali Dayanışma" dışında kalan diğer ikisi olan "Pazar Birliği" ve "Topluluk Tercihii"nin işlemeyle; "Etki Değerlendirme Raporu"nda da belirtildiği gibi, yalnızca yaş meyve ve sebze, fındık, koyun eti ve bakliyat alt sektörlerinin rekabetçi olabileceğini, diğer alanlarda ise AB tarımsal ürünlerinin Türkiye pazarını dolduracağını öngörmek zor değildir. Bunun yanında, DİE rakamları ile ortaya konulan kırsal yoksulluk verileri, mutlak yoksul oranını %9,3, göreceli yoksul oranını %21,8 olarak belirlemektedir. Böyle bir ortamda, iç ticaret hadlerinin sürekli tarım aleyhine gelişimi, kırsal alanda yaşayanların büyük bir kopuşla kentlerin varoşlarına doğru yönelmesi sonucunu doğuracaktır.

Türkiye'de sivil istihdamın %33'ü olan 7,2 milyon işgücünün tarım sektöründe konumlandığı, bunların aileleri ile birlikte 25 milyona yakın nüfusu oluşturdukları, sanayi ve hizmetler sektörünün, sırasıyla 4 ve 11 milyonluk istihdam kapasiteleri ile yeni istihdam çağırmadıkları, Türkiye'deki işsizlik oranının %9 ila %10 arasında değiştiği bilinmektedir.

Ülkenin sosyoekonomik kalkınmasına önemli katkıları olan ve 2000 yılı sonu itibarıyla yüzde 76'sında kadaströ-sınırlandırma işlerinin tamamlanması planlanan ormanlar, tarihi gelişim sürecinde plansız ve aşırı kullanımlar sonucu yapı, servet ve genetik yönlerden tahrip olmuş, erozyona uğramıştır. Yaklaşık yarısı verimli durumda olan 20,7 milyon hektarlık ormanlık alanın yaklaşık yüzde 1,8'i biyolojik çeşitlilik olmak üzere, toplam yüzde 17,5'i "Korunan Alanlar" olarak değerlendirilmektedir.

1999 yılı sonu itibarıyla planlı dönemde, kaynağı geliştirmek ve daha iyi değerlendirmek amacıyla, 120 bin hektarı yeşil kuşak olmak üzere toplam 1.739 bin hektar ağaçlandırma, 388 bin hektar toprak muhafaza, 536 bin hektar enerji ormanı tesisi ve 92 bin hektar mera ıslahı çalışması gerçekleştirilmiştir. Bu gelişmelere karşın, aynı dönemde toplam 451 bin hektarlık orman alanı yangınlarla tahrip olmuş, 450 bin hektarlık alan da çeşitli yasa uygulamalarıyla orman rejimi dışına çıkarılmıştır.

AB mevzuatına uyum çalışmaları paralelinde, mevzuat, strateji, organizasyon, faaliyet programları ve ürün standartlarının gözden geçirilmesi, iç tüketim ile dış ticarete konu olan bitkisel kaynaklar, tıbbi bitkiler ve doğal mantarların yok olmasını önleyecek önlemlerin alınması, orman ürünlerinin çevresel ve sosyal sorumluluk anlayışı ile üretimini ifade eden *Yeşil Sertifika* veya *Yeşil Etiket* olarak nitelendirilen yöntemin Türkiye’de de prensip ve kriterlerinin oluşturularak, uygulamaya konulması gerekli görülmektedir.

Türkiye’nin de gelişen dünyadaki yerini alması, “*Avrupa Birliği’ne tam üyelik perspektifinde, ülkemizin ekonomik ve sosyal gelişmesinin daha ileri aşamalara ulaştırılması ve toplumumuzun hızla bilgi toplumuna dönüştürülmesi*” için bilim ve teknoloji stratejik birer araç olarak yararlanılması gerektiği açıktır.

Bu nedenle, ulusal bilim ve teknoloji politikaları çerçevesinde hazırlanan “2003–2023 Strateji Belgesi”, uygulamaya yönelik bir atılım modelini, eylem planını ve somut amaç ve hedefleri içermektedir. Bu belge ile ortaya konan amaç ve hedefler iddialı fakat gerçekleştirilebilir hedeflerdir. 1982–2002 yılları arasında ulusal gelirini yaklaşık 4 kat artırmış, dünya rekabet edebilirlik sıralamasında 1999–2003 yılları arasında 9. sıradan 4. sıraya yükselmiş olan Malezya bu konudaki en iyi örneklerden biridir. Güney Kore 1990–1996 yılları arasında ulusal gelirini 2 kat artırmış, 1998 yılında döviz kurlarında yaşanan kriz nedeniyle %40 dolayında azalan ulusal gelirini iki yıl içinde tekrar kriz öncesi duruma döndürebilmiştir. Türkiye de benzer bir atılımı gerçekleştirecek potansiyele sahiptir.

Kırsal Kalkınma İçin Avrupa Tarım Fonu, 2007–2013 program dönemi boyunca kırsal kalkınma ile ilgili bütün tedbirleri finanse etmektedir. 1968/2005 no’lu Konsey tüzüğü topluluk kırsal kalkınma destek sistemini kolaylaştırdı ve sadeleştirdi. Tüzük, var olan beş programlama çeşidi ile üç farklı mali yönetim ve kontrol sistemi şekli yerine tek bir fon, programlama, mali yönetim ve kontrol çerçevesi oluşturmuştur.

Diğer taraftan, AB Komisyonu birimleri tarafından hazırlanan “Türkiye’nin Üyeliği Perspektifinden Kaynaklanan Hususlar” konulu raporda, Türkiye’de uygulanacak olan kırsal kalkınma tedbirlerinin tüm SAPARD tedbirlerini içermeyebileceği, ancak Türkiye’nin özgün koşulları ve ihtiyaç duyulan değişikliklerin boyutu dikkate alındığında, MDAÜ için SAPARD kapsamında öngörülen mevcut kırsal kalkınma tedbirlerine ilaveler yapılması ya da bunların yenileriyle değiştirilmesi gerekebileceği belirtilmiştir. Fakat taslak tedbirlerde ülkemize özgü yeni tedbirler söz konusu olmadığı gibi tedbirlerin kapsamı da daraltılmıştır. Raporda, AB’nin mevcut OTP sisteminin Türkiye’nin katılımı ile nasıl başa çıkacağı ve bunun mali kaynaklar üzerindeki etkilerinin doğru biçimde değerlendirilmesi için, en azından yeni üye olan MDAÜ için yapılan analiz kadar derin bir analizin yapılması gereğinden söz edilmiştir (Tablo 2).

4. Tartışma ve Sonuç

Yardım ve destekleri Türkiye açısından değerlendirecek olursak, yetersiz kalmaktadır. Araştırma ve geliştirme çalışmalarına daha fazla destek verilmesi, üniversitelerdeki araştırma görevlisi sayısı hızla artırılması, orman alanlarının çok geniş olması buna karşın ormanların vasıflarının yetersiz olması ve verilen mali desteklerin amacı dışında kullanılması en büyük sorunlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye’de nüfusun önemli bir bölümünün orman köylüsü olması, bu kişilerin geçimlerini ormandan sağlaması orman ve arazisindeki eğimin yüksek olması ile teknoloji yoğun bir ormancılık imkânsız gibidir. Bu da ormanlarımızın

geliştirilmesi için emek yoğun teknikler kullanmaya mecbur bırakılmaktadır. Ülke çapında çeşitli çalışmalar yapılmasına karşın istenilen verim alınamamaktadır. Alınan kaynakların nasıl ve nereye aktarılması gerektiği tam olarak bilinmemekle birlikte bu kaynaklar doğru olarak kullanılamamaktadır.

Tablo2. 1268/1999 sayılı Konsey tüzüğüne göre MDAÜ için katılım öncesi dönemde tarım ve kırsal kalkınma için öngörülen destek tedbirleri ve kaynak dağılımı.

Tedbirler	Tahsis Edilmesi Öngörülen Toplam Kaynak (Euro) (€)	Yüzde (%)
1-Tarımsal İşletmelere Yönelik Yatırımlar	797.071.705	22
2-Tarım ve Balıkçılık Ürünlerinin İşlenmesi ve Pazarlamasının Geliştirilmesi	954.065.711	26
3-Gıda Kalitesinin Artırılması ve Tüketicinin Korunmasına Yönelik Olarak Veterinerlik, Bitki Sağlığı ve Kalite Kontrol Yapılarının Geliştirilmesi	28.049.000	1
4-Çevreyi Korumaya ve Kırsal Alanda Üretimi Sürdürmeye Yönelik Tarımsal Üretim Metotlarının Geliştirilmesi	83.039.134	2
5-Alternatif Gelir Kaynakları Yaratma ve Ekonomik Faaliyetlerin Çeşitlendirilmesi	416.361.150	11
6-Çiftliklere Yardım ve Çiftlik Yönetim Hizmetlerinin Geliştirilmesi	0	0
7-Üretici Örgütlerinin Oluşturulması	46.592.000	1
8-Köylerin Geliştirilmesi ve Kırsal Mirasın Korunması	72.005.294	2
9-Arazi Islahı ve Yeniden Parselleme	46.456.199	1
10-Arazi Kaydının Yapılması ve Güncellenmesi	0	0
11-Mesleki Eğitimin Geliştirilmesi	117.312.724	3
12-Kırsal Altyapının Geliştirilmesi	785.507.978	21
13-Tarımsal Su kaynakları Yönetimi	49.525.000	1
14-Ormanlık Tedbiri	167.532.691	5
15-Teknik Yardım Faaliyetleri	93.101.399	3
Tedbirler Toplamı	3.629.619.985	99
Komisyon İnişiyatifi ile Yürütülecek Teknik Yardım Faaliyetleri	73.380.000	1
Genel Toplam	3.702.999.985	100

AB tarafından verilen yardım ve destekler arasında mali destekler ön plana çıkmasına karşılık, eğitim-öğretim konusunda da bu yardım ve destekler önemli yer tutmaktadır. Bunun için deneyimli ve bilgili eğiticiler tarafından eğitim verilmesi ya da bu eğiticilerin sorunlu ülkelere gönderilmesi şeklinde olmaktadır. Fakat açıkça görüldüğü üzere, Türkiye'ye tüm bu yardım ve desteklerden yeterince sunulmamaktadır. Gerek ülkemizin üzerinde oynana politik oyunlar gerekse diğer ülkelerin ülkemize yönelik tavırları bu durumu ortaya çıkarmaktadır. Her ülke kendi çıkarını düşündüğünden ülkemizin birliğe girmesi ile çıkarları zedelenecek olanlar yüzünden yardım ve destekler benzer koşullardaki ülkelere nazaran daha az kalmaktadır.

Sonuçta Türkiye'nin AB serüveni zor şartlar altında devam etmesine rağmen ormancılık adına atılacak adımlar belli ve yerine getirilmesi oldukça mümkündür. Özellikle ülkemizin bulunduğu coğrafi konum ve barındırdığı zenginlikler göz önüne alındığında yapılması gerekenler gayet açıktır. Atılacak doğru adımlar hem ülkemizin kendi geleceği hem de dünya'nın geleceği açısından önemlidir. İnsanların gözündeki ormancılık imajını değiştirmek ve hak ettiği yere getirmek gereklidir. Bunu sağlamakta bu bilince ulaşmış kişilerin çabalarını gerektirmektedir.

Kaynaklar

URL1-<http://www.yesiller.org/Doc's/gundondu14.pdf>

URL2-www.abmankara.gov.tr/ab/RRTurkey2001-TR.pdf

URL3-www.sgb.cevreorman.gov.tr/depo/kararlar.aspx

URL4-http://www.undp.org.tr/undp/_Bulletin_Archive/2006/07/tr/cevre.htm

URL5-www.sgb.cevreorman.gov.tr/depo/sura_kitap.doc

URL6-plan9.dpt.gov.tr/oik16_2_kirsalpolitika/kirsalka.pdf

URL7-digm.meb.gov.tr/uaorgutler/AB/IR2006_tr.pdf

URL8-www.tobb.org.tr/abm/haberler/epb/IlerlemeRaporu_8Kasim2006_TamamininCevirisiMFA.pdf

URL9-www.tbmm.gov.tr/tutanak/donem22/yil5/ham/b07401h.htm

URL10-www.khgm.gov.tr/AB/Ulusal_Program-2003%20tümü.pdf

URL11-vizyon2023.tubitak.gov.tr/Strateji_Belgesi-V211.pdf

URL12-www.sp.gov.tr/documents/TUIK_SP2007-2011.pdf

URL13-<http://www.sgb.cevreorman.gov.tr/depo/kararlar.aspx>

URL14-dergi.ormuh.org.tr/dergi2007/dergi2007_1.pdf

URL15-www.ikv.org.tr/pdfs/4f3a608d.pdf

URL16-www.agm.gov.tr/disiliskiler6.asp

URL17-www.agm.gov.tr/aindir/abuyumcalismalari/Ulusal_Program_ve_AGM.doc

URL18-www.deltur.cec.eu.int/kitap/cevre.html

URL19-<http://eu.toroslar-bld.gov.tr/fonlar.php>

URL20-www.forest-law.com/sempozyum_detay.htm

URL21-meteor.gov.tr/2006/arastirma/files/ABiklim.pdf

URL22-www.rec.org.tr/files/iklim/iklim-belgeler/19-AB%20iklim.pdf

URL23-<http://ipa.stb.gov.tr>

URL24-[www.abgs.gov.tr/files/Muktesebat_Uyum_Programi/22_BolgeselPolitika veYapisalAraclarinKoordinasyonu.pdf](http://www.abgs.gov.tr/files/Muktesebat_Uyum_Programi/22_BolgeselPolitika_veYapisalAraclarinKoordinasyonu.pdf)

URL25- www.ormanci.net/forum/arsiv-baslik161.0.html

URL26- www.tarimorkamsen.org/modules.php?name=News&file=article&sid=77

URL27- www.iso.org.tr/tr/Web/StatikSayfalar/Cevre_toplantisi_sunumlari2.aspx

Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007–2013), Taslak Rapor 16.2 Nolu Kırsal Kalkınma Politikaları Alt Komisyonu Aralık 2005, Ankara